

3. Politične okoliščine

Ustanovitelj Opus Dei –
življenjepis sv. Jožefmarija
Escrivája.

1. Jan. 2020

↗ Nazaj na kazalo

Tista neusmiljena in surova državljanska vojna je Španijo privedla na rob propada. Da se je stanje uredilo, je bilo potrebnih petnajst let. To seveda velja le za gmotne dobrine, kajti druge izgube,

ki jih je utrpel narod, so bile nepopravljive.

V mesečniku Novice je marca 1939 Jožefmarija razglasil konec »prehodnega obdobja« in vrnitev v ustaljeno življenje s temi besedami: ***Prehajamo iz zmešnjave tega časa v dobro načrtan tir, ki nas bo vodil do končne zmage.***^[1] To je bila optimistična in duhovna, ne politična govorica. Le kdo bi si zatiskal oči pred vsesplošno revščino in gmotnim pomanjkanjem, ko je bilo treba deželo na novo izgraditi? Kljub temu je v tonu ustanoviteljevega krožnega pisma z dne 9. 1. 1939 čutiti trdna nadnaravna prepričanja:

Ovire? Ne skrbijo me zunanje ovire: zlahka jih bomo premagali. Vidim samo enoogromno oviro: vaše pomanjkanje sinovstva in vaše pomanjkanje bratstva, če bi do tega kdaj prišlo v naši družini. Vse ostalo (gmotne stiske, dolгови, revščina,

prezир, obrekovanje, laži,
nehvaležnost, nasprotovanje dobrih,
nerazumevanje in celo preganjanje s
strani oblasti), vse to ni prav nič
pomembno, če se zanašamo na očeta
in na brate, v polnosti zedinjeni po
Kristusu, s Kristusom in v Kristusu.
Ne bo grenkobe, ki bi nam mogla
odvzeti sladkost naše blagoslovljene
Ljubezni.^[2]

Razdejanja državljanske vojne ni bilo
lahko popraviti. Prebivalstvo je na
svoji delovni sili utrpelo hude izgube.
Vsak Španec je v spominu nosil
mrtve, padle v boju ali pobite,
katerih skupno število je bilo tristo
tisoč. Zaprte in izgnane je bilo
nemogoče prešteti. Ceste in mostovi,
hiše in tovarne so bile porušene ali
opustošene. Ni bilo vozil, ladij in
strojev. Primanjkovalo je
gospodinjskih izdelkov, oblačil in
živil. Ponovna izgradnja vsega, kar je
propadalo, je zahtevala čas, delovno
silo in uvoz iz tujine. Povrhu vseh

nesreč so bile zlate rezerve Banke Španije porabljene za vojaške namene ali pa deponirane v drugih državah. In kot poslednji udarec usode je znatno upadla še kmetijska proizvodnja. Zaradi dolgoletne suše je bila dežela potisnjena na rob lakote in skopo racioniranje živeža se je podaljšalo do leta 1951.^[3]—

Konec vojne na žalost ni prinesel pomiritve starih sovraštev. V zraku je še naprej lebdel oblak jeze in besne maščevalnosti. Dva tedna po izteku vojne, 16. aprila 1939, je papež Pij XII. v radijskem sporočilu spregovoril španskim vernikom in cerkveni hierarhiji, da bi jim izrazil svoje »očetovske čestitke za dar miru in zmage«. V tem radijskem nagovoru se je znova in znova skliceval na velikodušnost in plemenitost španskega duha, od katerega je pričakoval, da bo ponovno vzpostavil življenje v deželi skladno »s katoliško vero,

pobožnostjo in civiliziranostjo. Zaradi tega se obračamo na državnike in pastirje katoliške Španije,« je nadaljeval papež, »da bi zavedenim razsvetlili um in jim z ljubeznijo pokazali korenine materializma in laicizma, iz katerih so izšle njihove zmote in nesreče [...]. Prepričani smo, da bodo tisti, ki se bodo kakor izgubljeni sinovi skušali vrniti v Očetovo hišo, sprejeti dobrohotno in ljubeznivo. Vam, častiti bratje v škofovski službi, pripada naloga, da enim in drugim svetujete, naj s politiko pomiritve vsi sledijo načelom, ki jih uči Cerkev in ki jih je tako plemenito oznanjal *Generalísimo*: pravičnost, ko gre za zločin, in dobrohotna velikodušnost do tistih, ki so v zmoti.«^[4]

Toda premagani so bili deležni precej drugačnega ravnanja. Poleg vojaške represije v času vojne so leta 1939 začela delovati sodišča za politične čistke. Temu represivnemu aparatu

je dajalo veljavo več zakonov: Zakon o politični odgovornosti (9. februar 1939) z retroaktivnim učinkom do revolucije oktobra 1934, Zakon o čistkah med javnimi uradniki (10. februar 1939) in Zakon o boju proti prostožidarstvu in komunizmu (1. marec).^[5]__

Mnogo ljudi je bilo dolga leta v zaporu ali pa so svojo obsodbo odslužili s prisilnim delom. Drugi so bili gmotno sankcionirani, ostali brez službe ali bili prisiljeni oditi v izgnanstvo. Sredi takšnih okoliščin je bila smer ravnanja, ki jo je načrtoval Jožefmarija, vselej odpuščanje: odpustiti in pozabiti. Medtem ko je v času svojega skrivanja po revolucionarnem Madridu velikodušno zadoščeval za vse in odklanjal delitve ljudi na dobre in slabe, je sedaj skušal pomiriti čustva tistih, ki jih je še vedno prevzemalo maščevanje. Na enem od svojih potovanj, ko je aprila 1938 šel iz

Utrere v Salamanko, je na vlaku srečal nekega maščevalno razpoloženega oficirja. Duhovnik nam pripoveduje o svojem pogovoru z njim:

Neki poročnik, ki ga je zaradi preganjanja rdečih zadelo veliko trpljenje v njegovi družini in na premoženju, prerokuje o svojem prihodnjem maščevanju. Rečem mu, da sem trpel tako kot on, da so trpeli moji domači in moje imetje, vendar si želim, da rdeči živijo in se spreobrnejo. Krščanska beseda v njegovi plemeniti duši trči s tistimi nasilnimi čustvi in vidi se njegov odziv.

Zberem se, kakor pač morem, in po svoji navadi kličem k vsem angelom varuhom.[6]

V nekaterih je bolešno sovraštvo do nasprotnika ostalo globoko zakoreninjeno. Nekega dne je k Jožefmariju prišel neki mož, ki so mu

komunisti ubili več sorodnikov kar na odprtem polju, na križišču neke ceste. Ta človek je hotel prav na tistem mestu postaviti velik križ v spomin na svoje domače, ki so bili tam usmrčeni. ***Tega ne smeš storiti,*** mu je rekel duhovnik, ***ker te žene sovraštvo: to ne bi bil Kristusov, ampak hudičev križ.***^[7] Križ ni bil postavljen in tisti človek je znal odpustiti. Toda vsi niso odpuščali. Od konca vojne je minilo že več mesecev, ko se je duhovniku nekega dne primerilo, da je moral v Madridu vzeti taksi. Po svoji navadi se je kmalu spustil v kramljanje z voznikom, mu govoril o Bogu, o posvečevanju dela in sožitja ter o pozabljanju nesreče, ki je doletela Španijo. Taksist ga je poslušal in ni odprl ust. Ko je prispel na cilj in je Jožefmarija izstopil, ga mož vpraša:

– Poslušajte, kje ste bili vi v času vojne?

– V Madridu, mu odgovori duhovnik.

– Škoda, da vas niso ubili! odvrne taksist.

Jožefmarija ni rekel niti besedice. Niti z najmanjšo kretnjo ni pokazal svojega ogorčenja. Nasprotno, povsem mirno je taksista vprašal:

– Imate otroke?

In ker je ta pokimal, je k ceni vožnje dodal še lepo napitnino:

– Izvolite, kupíte kakšno slaščico za svojo ženo in otroke.^[8]—

Španija je po vojni ostala silno militarizirana država, katere oblast je bila skoncentrirana v osebi državnega voditelja, ki je bil tudi vodja vlade, vojske in Narodnega gibanja.^[9]— V Španiji je vladal skrajni nacionalizem, zaradi katerega je bila omejena osebna svoboda mišljenja, govora in združevanja. Poleg te

usmeritve, značilne za avtoritarno državo, so bile navzoče še ideologije drugih nekdanjih strank: monarhistov, republikancev, tradicionalistov, demokratov. Politični režim, ki je bil uveden z državljansko vojno, je sčasoma dobil ime »frankizem«. Natančna razlaga takšnega režima ni enostavna, kajti njegova notranja moč in povezanost je slonela na liku Francisca Franca ter na njegovem osebnem in avtoritarnem izvajanju oblasti, ki je bilo podprto s spretnostjo pri imenovanjih na vladne položaje. Periodična vključenost različnih skupin, navzočih v življenju naroda, in njihovo sodelovanje v vladi sta pripomogla k njenemu obstanku. Njegova politika je bila v svojem bistvu pragmatičnega značaja, kar je izstopalo zlasti v prvih letih režima. Takrat se je moral Franco spoprijeti z nevarnostmi druge svetovne vojne, glede katere je državo ohranil v neodvisnosti.^[10]

Gorečnost katoličanov, ki so tista leta boja, trpljenja in odrekanja doživljali kot pravi križarski pohod (tako se je izrazila tudi španska cerkvena hierarhija), je vsepovsod poživila vero in zagretost ljudstva.^[11] In tako kot je bilo preganjanje vere razpoznavno znamenje republikanskega režima, je bila zaščita Cerkve ena izmed značilnih lastnosti Francove Španije. V dolгих letih frankistične diktature so bila obdobja zbliževanja in sodelovanja ter obdobja oddaljenosti in trenj med Cerkvijo in državo. Vedno pa je to potekalo v ozračju naklonjenosti in večje ali manjše neodvisnosti v posameznih obdobjih. Komaj je bilo državljanske vojne konec, se je z državno pomočjo začela obnova cerkva in samostanov, uničenih v preteklih letih. Pastoralno delo se je okrepilo. Semenišča so bila spet polna. Naraslo je število prakticirajočih katoličanov. Vendar pa – in to je bila prva točka spora

med Cerkvijo in državo – ni bilo mogoče takoj zapolniti škofovskih sedežev, ki so bili med vojno izpraznjeni zaradi škofove smrti. Treba je bilo počakati na nadaljnje dogovore med vlado in Vatikanom.

Ob koncu vojne je Španija veljala za uradno katoliško deželo in tudi njeni oblastniki so bili katoliki. Zato je država kot veljaven dokument obravnavala konkordat iz leta 1851, katerega se republikanska oblast ni držala, četudi ga ni javno zavrгла. Tisti konkordat je španskim kraljem priznaval privilegij, da določajo kandidate za škofovske sedeže. General Franco je kot vodja države hotel omenjeni privilegij pridržati zase. Nasproti takšni drži je Sveti sedež zagovarjal mnenje, da je konkordat iz leta 1851 prenehal veljati zaradi korenitih sprememb, do katerih je prišlo v teku enega stoletja. V resnici so razlogi, zaradi katerih je papež Pij XII. nasprotoval

priznanju pravice do pokroviteljstva in predlaganja škofovskih kandidatov, izvirali iz nekaterih sporov in trenj med Cerkvijo in civilno oblastjo. Med temi je bila na primer prepoved širjenja nekaterih pastirskih pisem in okrožnice *Mit brennender Sorge* proti nacizmu; prisotno je bilo vmešavanje civilne oblasti v cerkvene zadeve, pa tudi strah, da bi morebitna potrditev špansko-nemškega kulturnega dogovora privedla do uvajanja protikrščanske ideologije v Španiji. Šlo je nadalje za notranjepolitična vprašanja, povezana z zaskrbljenostjo vlade, da ne bi mogla nadzirati baskovskih in katalonskih nacionalističnih teženj; na strani Cerkve pa so izstopale težave in ovire, ki so jih v teh regijah morali trpeti nekateri cerkveni dostojanstveniki zaradi nestrinjanja s Francovimi političnimi pogledi.^[12]_____

Pričeli so se pogovori med Španijo in Svetim sedežem in po številnih napetostih je bil 7. junija 1941 dosežen sporazum. Poleg splošnih določb, ki so v besedilo vključevale prve člene konkordata iz leta 1851, in zaveze španske vlade, da ne bo izdajala zakonov o mešanih področjih, je bil v tem sporazumu določen tudi način za predlaganje škofov na izpraznjene škofovske sedeže. Vzpostavljen je bil postopek, ki naj bi se začel z zaupnim posvetovanjem med vlado in nuncijem s ciljem, da se sestavi seznam šestih za položaj primernih oseb. Izmed imen na tem seznamu naj bi papež izbral tri kandidate in to po nunciju sporočil vladi; potem naj bi vodja države v roku tridesetih dni uradno izbral enega od njih.^[13]___

Cerkvena imenovanja, ki jih je pred leti opravila republikanska oblast, je bilo treba formalizirati, saj niso imela ustrezne cerkvenopravne

osnove. Tako se je zgodilo z Jožefmarijevim imenovanjem na mesto rektorja Kraljevega zavoda sv. Elizabete. To imenovanje je podpisal predsednik španske republike leta 1934, *de facto* pa ga je priznala cerkvena oblast (ordinarij Škofije Madrid - Alcalá in zaragoški nadškof, kot smo že videli). In sedaj, ko se je Sveti sedež strinjal, da novi vodja španske države uveljavlja pravice do imenovanj v zavodu, se je gospod Leopoldo lotil formaliziranja položaja rektorja Sv. Elizabete, ki ga je dejansko in z njegovim dovoljenjem opravljal Jožefmarija že od leta 1934. Tako je 17. januarja 1942 na Svet za narodno dediščino – urad, pod katerega je takrat spadal Zavod sv. Elizabete – poslal troje imen, da bi vodja države izbral enega izmed njih. Gospod Leopoldo je z jasnim namenom, da bi bilo mesto dodeljeno tistemu, ki je to službo že opravljal, se pravi Jožefmariju, predložil seznam kandidatov, začeniši

z besedami: »Na prvem mestu predlagam zglednega duhovnika, ki trenutno zaseda ta položaj in ki je po moji presoji nadvse priporočljiv za to službo.«^[14] Dne 3. februarja 1942 je bil Jožefmarija še drugič imenovan za rektorja – zaradi revizije položajev, ki jo je opravila nova civilna oblast. S tem je bila njegova inkardinacija v madridski škofiji potrjena in zapečaten.^[15]

* * *

Leta poprej je ustanovitelj zapisal, da si ***Božjega dela ni zamislil človek, zato da bi našel rešitev za obžalovanja vreden položaj Cerkve v Španiji od leta 1931 dalje.***

^[16] Prav tako njegovo poslanstvo ni bilo, da posega v sedanje napetosti med tradicionalnim španskim katolištvom in novonastajajočimi kulturnimi tokovi. Osredotočen na svoj cilj se je ustanovitelj popolnoma prepustil plodovitemu in tihemu

duhovniškemu delu. Najprej, kot bomo videli, se je posvetil temu, da poživi duhovni zagon med duhovniki španskih škofij, zatem pa požrtvovalnemu opravljanju svoje službe v težkih političnih razmerah. Duhovnik je skrbel za pomoči potrebne, ne oziraje se na osebne ali strankarske pomisleke, brez razlikovanja na osnovi vere ali ideoloških prepričanj. Javier Echevarría se je spominjal, da je kmalu po smrti nekega človeka, ki je bil po koncu vojne zatiran in preganjan, imel priložnost prebrati pismo, v katerem je vdova izrazila svojo hvaležnost Jožefmariju, ker je v tistem času spremljal njenega moža in mu stal ob strani. Bila so, tako je dejala ta dobra žena, »leta, ko si nihče – niti najbližji prijatelji – ni upal pokazati naklonjenosti njemu, ker je bil v zaporu zaradi obtožbe, da je pripadnik prostožidarstva«. ^[17]_____

Duhovnik se je junaško odločil – in junaško je bilo spoštovati to odločitev vse do skrajnih posledic –, da se bo izogibal vsakršni oznaki, ki bi pomenila pridružitve takšni ali drugačni politični struji. V tistem času je bil kot splošna navada razširjen rimski, fašistični pozdrav z iztegnjeno roko in odprto dlanjo (večina ljudi je v tem videla nasprotje komunističnega pozdrava s stisnjeno pestjo). Jožefmarija ni nikdar pozdravljal na ta način, saj je to štel za kretnjo s političnim pomenom. Na uradnih slovesnostih ali kadar so zaigrali narodno himno, je stal in ohranjal spoštljivo držo.^[18]_____

S tako vestnim prizadevanjem za neodvisnost in nepovezanost s kakršnimkoli strankarstvom je ustanovitelj ne samo zagotavljal neokuženost Dela z vidika njegove univerzalnosti, ampak je tudi branil krščansko svobodo vseh, ki so prihajali v stik z apostolatom Opus

Dei ter so v sebi nosili vsak svoja osebna čustva in prepričanja glede političnih, družbenih, znanstvenih in domoljubnih vprašanj. O tem spoštovanju različnih mnenj priča anekdota, ki jo pripoveduje Juan Bautista Torelló, član Dela. Pisalo se je leto 1941, čas razgrete nacionalistične vznesenosti med pripadniki Falange. V tistih dneh so barcelonske zidove in fasade prekrili domoljubni napisi: »Če si Španec, govôri špansko!« ali še drugi v takšnem slogu: »Španec, govôri jezik imperija!« Med daljšim pogovorom je Juan Bautista Jožefmariju povedal, da je član neke organizacije za obrambo katalonske kulture, ki jo je policija obravnavala kot tajno in protifrankistično, saj je bila raba katalonskega jezika prepovedana. Ustanovitelj ga je spomnil, da v tem pogledu uživa vso svobodo: to je bila njegova stvar in nihče v Delu ga ne bo o tem spraševal. ***Ampak ko si mi že to povedal***, je dodal duhovnik, ***bi***

ti želel dati nasvet. Prizadevaj si, da te ne zaprejo, kajti malo nas je in ne moremo si privoščiti tega razkošja, da bi bil kdo izmed nas v zaporu.^[19]Članov Dela v Barceloni takrat ni bilo več kot pol ducata.

V odnosu do frankističnega režima je ustanovitelj ohranjal stališče neodvisnosti. Cenil je to, da je režim po dolгих letih anarhije in verskega preganjanja vzpostavil mir, ni pa sprejemal ravnanja tistih, ki so si skušali prilastiti zasluge za tolikšno požrtvovalnost in junaštvo pri obrambi pravic Cerkve in človeške osebe oziroma so to pripisovali enemu samemu človeku, pa naj je bila njegova vloga v državljanski vojni še tako pomembna.^[20]

Da se ne bi zapletel v politično dogajanje in da apostolske dejavnosti Dela ne bi bile pod vplivom politike, je bil ustanovitelj skrajno previden pri svojih stikih s civilnimi oblastmi.

Kljub vsemu pa mu je nekaj ljudi onemogočalo, da bi ohranil to distanco, zato je po preselitvi v Rim sklenil, da se bo v Španijo vračal le poredkoma. ***To je bil eden od razlogov, priznava, ki so me prisilili, da od leta 1946 nisem živel v Španiji, kamor sem se odtlej vračal zgolj ob zelo redkih priložnostih in le za nekaj dni.***^[21]

* * *

Španske državljanske vojne še ni bilo konec, ko se je v Hitlerjevi Nemčiji razmahnila politika z zahtevami po širitvi in priključevanju ozemelj, kar je pozneje privedlo do evropske, potem pa svetovne vojne. Španci so z osuplostjo gledali, kako so se sovjetske in nacistične sile, ki so se še nekaj mesecev prej spopadale na španskih tleh, cinično dogovorile o razdelitvi Poljske. Po zasedbi Poljske v septembru 1939 so sledile invazije na druge države. Maja 1940 so

nemške čete zasedle Belgijo in Nizozemsko ter se pognale v Francijo, ki so jo prekorakale od severa do juga in v mesecu juniju dosegle špansko mejo pri kraju Hendaye.

Španska vlada je sprva vodila politiko nevtralnosti. Junija 1940 je svoje prvotno stališče spremenila in prešla k politiki »nevojskovanja«, ki jo je kljub ostrim sunkom ohranila do leta 1943, v obdobju velikih zmag in napredovanja nemške vojske. V tistih letih se je morala pogajati s silami osi (Francov pogovor s Hitlerjem 23. oktobra 1940 v Hendayu in z Mussolinijem 12. februarja 1941 v Bordigheri) in država je šla skozi resne grožnje, ki so se odražale v njeni zunanji politiki. Spomladi 1943 je španska vlada znova spremenila smer in prevzela načelo stroge nevtralnosti, pri čemer se je vse bolj nagibala k

zaveznikom. Španija naposled ni
vstopila v vojno.^[22]

Velik del Falange, vključno z nekaterimi vladnimi ministri, je hotel od vsega začetka podpirati nemško stvar in potegniti državo na stran dozdevnega zmagovalca. Tako je moral Franco v prvih letih vojne na vse mogoče načine loviti ravnotežje. Po zasedbi Francije so bili pritiski Nemcev, da bi prečkali Španijo, zavzeli Gibraltar in prešli v Afriko, tako močni, da se jim je bilo zelo težko upreti (in enako se je zgodilo konec leta 1942 ob izkrcanju zaveznikov v severni Afriki). Spričo resnosti trenutka je Jožefmarija pomislil na svoje sinove, ki so skoraj vsi izpolnjevali starostne pogoje za vojsko. Živo si je predstavljal, kako so zopet razpršeni po frontah in kako je razvoj Dela ponovno ohromljen. Zato je nekaj tednov pred Francovim srečanjem s Hitlerjem, 1. oktobra 1940, svojim sinovom, ki so se zbrali

v Madridu na predvečer dvanajste obletnice ustanovitve Dela, ponovil vprašanje, zastavljeno že pred državljansko vojno: Če jaz umrem, boš nadaljeval z Delom?^[23]

Leta 1936 je španska vojna pokopala upanje o začetku dejavnosti v Parizu. Sedaj, leta 1940, je svetovna vojna prekrižala načrte mladim članom Opus Dei, ki so želeli odpotovati v tujino in študirati na evropskih univerzah. Z odprtim, katoliškim duhom so za svojo prvo domovino šteli Španijo, za drugo pa svet. In ta velikodušna odprtost, ki je koreninila v duhu Dela in v zgledu ustanovitelja, se je odražala v drži razumevanja do tistih, ki so v političnih zadevah zagovarjali nasprotna mnenja.

Medtem je nacistična ideologija naglo okuževala študentsko mladino, ki je ob pomanjkanju izkušenj in nabita z mladostno zagretostjo

zapadala v nestrpnost. Zaradi tega nekateri niso razumeli, zakaj so člani Opus Dei zavračali to, da bi skupinsko sledili ukazom in geslom falangističnega gibanja, ki je takrat prevladovalo na oblasti.^[24]___

O Jožefmarijevih pogledih na nacizem je ohranjena nazorna zgodba: avgusta 1941 je oče na vlaku Madrid–Ávila srečal družino Díaz Ambrona, ki je ni videl od državljanske vojne naprej. Ko je Jožefmarija prišel do kupeja, v katerem je potovala ta družina, je pogledal deklico, ki je bila z njimi, se v trenutnem vzgibu obrnil k njenim staršem in vzkliknil: »To deklico sem krstil jaz.«^[25]___

Ko sta se med potjo pogovarjala z očetom, si je gospod Domingo o njem ustvaril visoko mnenje. Še posebej mu je vzbudila pozornost natančna obveščenost ustanovitelja Opus Dei o položaju katoličanov pod Hitlerjevim

režimom ter njegovo spoštovanje in ljubezen do svobode. V tedanji Španiji, tako se je spominjal Díaz Ambrona, ni bilo lahko najti človeka, ki bi se izražal na tako jasen način. Sam se je ravno vrnil s potovanja v Nemčijo in je lahko zaznal strah nekaterih katoličanov pred izražanjem njihovih verskih prepričanj. To je v njem vzbudilo nezaupanje do nacizma in želel je podrobneje dognati, kaj se je dogajalo v Nemčiji. Tako kot večini španskega prebivalstva je bilo tudi njemu dejstvo o negativnih vidikih nacističnega sistema in filozofije prikrito zaradi slepila nemške propagande, ki je sama sebe predstavljala kot zmagovalno silo nad komunizmom.^[26] Jožefmarija pa je bil, prav nasprotno, zelo dobro obveščen o tej zadevi. Gospod Domingo pripominja, da v tistem času v Španiji ni bilo lahko najti ljudi, ki bi s tolikšno jasnostjo obsojali

protikršćanske korenine nacistične filozofije.^[27]

Leta 1943 je prišlo do preobrata med vojskujočimi se silami, s tem pa tudi do zasuka v španski politiki.

Zavezniki so prešli v ofenzivo, sile osi so se umikale. Spomladi 1945, tik pred predajo nacistične Nemčije, je mednarodno javno mnenje znova uprlo pogled v frankistično Španijo, ko je bil še v zraku spomin na prisotnost italijanskih in nemških sil v času državljanske vojne ter na negotovo nevtralnost zadnjih let.

Nemogoče je bilo predvideti, kakšen bo rezultat močnih pritiskov, ki so jih izvajali komunisti in izgnanci, zato da bi poravnali stare račune s Francovim diktatorskim režimom.^[28]

Medtem se je apostolsko delo Opus Dei naglo širilo po Španiji in v času teh dogodkov je ustanovitelj polagal temelje v Italiji in na Portugalskem. Spričo resnosti stanja in upoštevajoč

zakasnitev, ki bi jo lahko utrpelo nadaljnje apostolsko širjenje, se je ustanovitelj zbral v molitvi. In v molitvi je jasno videl, da – ***naj se zgodi, kar se hoče, naj pride, kar hoče*** – mora naše neomajno upanje biti v Gospodu. Bilo je 19. aprila 1945, malo pred koncem vojne, ko je naročil, naj se v molitev *preces* vključi vzklik iz psalma:

Dominus illuminatio mea et salus mea: quem timebo? Si consistent adversum me castra, non timebit cor meum; si exsurgat adversum me proelium, in hoc ego sperabo.

Gospod je moja luč in moja rešitev, koga bi se moral bati? Tudi če se tabor vojske utabori proti meni, se moje srce ne boji; tudi če proti meni izbruhne vojna, jaz pri tem zaupam.

[29]

↗ Naslednje poglavje

↗ Nazaj na kazalo

[1] RHF, D-03691.

[2] Krožno pismo iz Burgosa,
EF-390109-1.

[3] Vojna je uničila 30 % ladjevja za
morski transport in polovico
lokomotiv, 8 % stanovanjskih
prostorov in tretjino poslopij za
živino. Leta 1939 je bila industrijska
proizvodnja za 31 % nižja kot zadnje
leto pred vojno, kmetijska
proizvodnja se je znižala za 21 %,
dela sposobnih oseb je bilo za pol
milijona manj in družbeni proizvod
se je zmanjšal za približno 28 %. Tudi
povojni čas je bil nadvse krut: v petih
letih po koncu spopadov je zaradi
podhranjenosti in bolezni umrlo vsaj
200.000 ljudi več v primerjavi s
stopnjo smrtnosti pred vojno. Prim.
Ramón Salas Larrazábal, *Pérdidas de
la guerra*, Barcelona 1977, in *Los
datos exactos de la guerra civil*,

Madrid 1980; ter Stanley G. Payne, *El régimen ...*, op. cit., str. 260 in 267.

[4] *Acta Apostolicae Sedis*, XXXI (1939), str. 151–154.

[5] Španska statistična poročila iz povojnih let navajajo naslednje podatke o zapornikih: v trenutku predaje je bilo v nacionalistični coni zaprtih 100.292 ljudi; konec leta 1939: 270.719; leta 1940: 233.373; leta 1941: 159.392; leta 1942: 124.423; leta 1943: 74.095; leta 1944: 54.072; leta 1945: 43.812; leta 1946: 36.379.

Ramón Salas Larrazábal ocenjuje, da je bilo usmrtitev »zaradi političnega nasilja« v letih od 1939 do 1945 okrog 28.000. Od takrat naprej so bile redke (prim. *Tiempo de silencio, cárcel y muerte*, v: *Diario 16, Historia del franquismo*, Madrid 1985, str. 18–19). Poznejše študije so to številko revidirale, v nekaterih primerih navzgor – nad 35.000 usmrtitev –, vendar med zgodovinarji ni trdnih

zaključkov o tem tragičnem epilogu državljanske vojne. Določeno predstavitev tega vprašanja podaja Josep Maria Solé i Sabaté, *Las represiones*, v: Stanley G. Payne y Javier Tusell (ur.), *op. cit.*, str. 598–604. Prim. tudi Ángel David Martín Rubio, *Las pérdidas humanas (a consecuencia de la Guerra Civil española)*, v: Miguel Alonso Baquer (ur.), *op. cit.*, str. 321–365; Gonzalo Redondo, *Política, Cultura y Sociedad en la España de Franco (1939–1975)*, 1. knjiga, *La configuración del Estado español, nacional y católico (1939–1947)*, Pamplona 1999, str. 105–108.

[6] Pismo iz Córdobe članom Dela v Burgosu, EF-380419-2.

[7] Prim. *Križev pot*, 8. postaja, 3.

[8] Prim. Javier Echevarría, *Sum*. 2945.

[9] Narodno gibanje je bilo ime stranke (edine dovoljene stranke), ki jo je osnoval Franco, potem ko je z

odlokom združil vse, ki so podpirale vojaški upor. Združitev je bila izvedena v aprilu 1937 in je povzročila nezadovoljstvo ter nekaj incidentov, ki so bili grobo zatrti. Do leta 1943 je pravilneje govoriti o *Španski tradicionalistični falangi* in o JONS-u (*Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalista*) kot o Narodnem gibanju, saj je ta politična sila skoraj izključno vodila politično aktivnost v tistih prvih letih režima. Prim. Stanley G. Payne, *El régimen ...*, op. cit., str. 180–191.

Franco si je vedno želel v Narodnem gibanju združiti vse Špance. Drugo vprašanje pa je, ali je to dejansko dosegel, namreč velik del španskega prebivalstva je imel politične poglede, drugačne od režima »narodne enotnosti«, ki ga je zagovarjal Franco. V zvezi s Francovim mišljenjem o tem prim. npr. njegove govore, ki jih je imel 19. 4. 1937, 3. 5. 1939 in 4. 5. 1939 v

Valenciji; 20. 5. 1939 v Madridu, 22. 5. 1939 v Leónu in 22. 6. 1939 v La Coruñi, v: *Palabras del Caudillo*, Editora Nacional, Madrid 1943, str. 16–17, 104–107, 118–122, 127–128 in 153–157.

[¹⁰] Bibliografija o Francovem režimu je obilna, vendar še vedno podvržena polemiki, zato bolj spravljivi zgodovinarji raje govorijo o odprti diskusiji, v katero se na tem mestu seveda ne nameravamo spuščati. Omejili se bomo zgolj na nekatera mnjenja, ki se zdijo v zvezi s to temo najbolj sprejeta. Kot povzetek rezultatov raziskovanja o obdobju, ki ga obravnavamo, prim. Glicerio Sánchez Recio, *Líneas de investigación y debate historiográfico*, v: *El primer franquismo (1936–1995)*, Madrid 1999, str. 17–40; Ricardo Chueca, *El Fascismo en los comienzos del régimen de Franco. Un estudio sobre FET-JONS*, Madrid 1983; in

Gonzalo Redondo, *Política ...*, op. cit., str. 27–115.

[11] Španski škofje v skupnem pismu z dne 1. 7. 1937 ne omenjajo izraza »križarski pohod«. V tistem dokumentu je govor o boju iz verskih nagibov. Posamezno pa je o »križarskem pohodu« govorila večina škofov, pri čemer je ta izraz prvi uporabil pamplonski škof, msgr. Marcelino Olaechea, dne 23. 8. 1936 (prim. poglavje *Las primeras formulaciones de la Cruzada*, v: Gonzalo Redondo, *Historia de la ...*, 2. knjiga, op. cit., str. 69–83; prim. tudi pastirsko pismo z naslovom *Las dos ciudades*, ki ga je napisal msgr. Enrique Pla y Deniel, škof v Salamanki, 30. 9. 1936, v: Antonio Montero, op. cit., str. 688–708).

[12] To vprašanje, ki ni prav nič enostavno, je bilo in verjetno še bo predmet obsežnih razprav. Kot zgled lahko navedemo naslednja dela, ki se

opirajo na specializirane vire:
Gonzalo Redondo, *Historia de la ...*, 2. knjiga, *op. cit.*, str. 69 sl.; in *Política ...*, *op. cit.*, str. 229 sl.; Antonio Marquina Barrio, *La diplomacia vaticana y la España de Franco, 1936–1945*, Madrid 1983; José Andrés-Gallego, *¿Fascismo o Estado Católico? Ideología, religión y censura en la España de Franco. 1937–1941*, Madrid 1999; isti avtor in Antón Pazos, *La Iglesia en la España contemporánea*, 2. knjiga, 1936–1999, Madrid 1999, str. 34–88; ter Stanley G. Payne, *El régimen ...*, *op. cit.*, str. 209–220.

[¹³] V zvezi s pogajanji: prim. Antonio Marquina, *op. cit.*; in Gonzalo Redondo, *Política ...*, *op. cit.*, str. 407–413; o sporazumu: prim. *Acta Apostolicae Sedis*, XXXIII (1941), str. 480–481.

[¹⁴] V zvezi s to zadevo prim.: Arhiv splošnega tajništva Nadškofije Madrid. – Zavod sv. Elizabete; in

Narodna dediščina – Kraljevi zavodi
– Sv. Elizabeta, oddelek 182/21.

Z zakonom je bila 7. marca 1940 osnovana Narodna dediščina, pod katero je prešlo vse nekdanje kraljevo premoženje. Ta zakon je določal sestavo upravnega odbora, katerega člane in tudi celotno osebje Narodne dediščine je določil vodja države. Poleg tega, kot že rečeno, so morala biti vsa uradna imenovanja, podeljena v času republike, preverjena na podlagi zakona z dne 10. 2. 1939.

^[15] Kakor hitro je bil obveščen o imenovanju, je Jožefmarija to sporočil zaragoškemu nadškofu, od katerega je bil odvisen pred letom 1934. Prim. Pismo iz Madrida msgr. Rigobertu Doménechu y Vallsu, EF-420205-1; in RHF, D-15514, 2.

Cerkvenopravno podelitev je prejel od ordinarija Škofije Madrid - Alcalá dne 11. februarja (prim. Benito

Badrinas Amat, *Josemaría Escrivá de Balaguer. Sacerdote de la diócesis de Madrid*, v: *Anuario de Historia de la Iglesia*, Pamplona 8-1999, str. 605–634).

[16] *Navodilo*, 19. 3. 1934, št. 6.

[17] Javier Echevarría, *Sum.* 2946.

[18] Prim. Álvaro del Portillo, *Sum.* 647.

[19] Juan Bautista Torelló Barenys, PR, str. 2437.

[20] Prim. Álvaro del Portillo, *Sum.* 654.

[21] Prim. *prav tam*, *Sum.* 656.

Primer tega previdnega ravnanja, s pomočjo katerega je ostajal izven političnih aktivnosti, je njegovo članstvo v Narodnem svetu za izobraževanje, četudi je šlo za organ akademske in izobraževalne narave. Ko je bil leta 1941 osnovan Narodni

svet za izobraževanje, je bil na ministrskem položaju José Ibáñez Martín, ki ga je ustanovitelj spoznal in bil z njim v stiku pred tremi leti v Burgosu. Minister je želel, da bi bil v svetu navzoč Jožefmarija, in ta je na prigovarjanje madridskega škofa predlog sprejel, upoštevajoč predvsem apostolski vpliv, ki bi ga lahko imel na tem položaju. Njegovo imenovanje za enega izmed petih članov sveta, ki so zastopali zasebno šolstvo, je bilo objavljeno v uradnem listu dne 3. 2. 1941. Toda kmalu je spoznal, da je njegova vloga z apostolskega vidika zelo omejena, ter se je zaradi tega in še drugih razlogov raje izogibal vsakršnemu osebnemu stiku z ministrom (prim. Álvaro del Portillo, *Sum.* 384).

Minister je to obžaloval, in ko so se začele javno širiti govorice zoper člane Opus Dei in zoper njihov domnevni napad na univerzo, s katerim naj bi si prisvajali univerzitetne katedre, je lahko podal

pričevanje o krivičnosti takšnih obtožb.

[22] Prim. Javier Tusell, *Franco, España y la II Guerra Mundial. Entre el Eje y la neutralidad*, Madrid 1995.

[23] Prim. Álvaro del Portillo, *Sum.* 937. V tistih dneh je ustanovitelj začel vztrajno prositi za mir in polagal svoje upanje v Boga s psalmistovimi besedami: »Gospod je moja luč in moja rešitev, koga bi se moral bati?« (Ps 27); prim. tudi RHF, D-15428.

[24] Do junija 1941 je vladalo sodelovanje med nacistično Nemčijo in Sovjetsko zvezo, kar je povzročalo zmedo med tistimi, ki so hoteli v evropskem konfliktu videti nadaljevanje »španskega križarskega pohoda proti komunizmu«, kot so takrat pogosto rekli državljanski vojni. Ko so Nemci Sovjetom obrnili hrbet, je prišlo do izbruha ljudske gorečnosti, ki so jo podžigali nekateri

deli Falange, druge struje v vojski in vladi pa so jo prezirale. Za pristaše fašistične radikalizacije režima je prišel trenutek, ko naj bi »mlačne« zares spravili v škripce. Do posebej močnih napetosti je prišlo med najaktivnejšimi v notranji politiki: radikalni falangisti so priložnost izkoristili za zaostroitev kampanje, ki se je začela že nekaj tednov prej in je ciljala na to, da se vojska podredi smernicam, ki so jih izdajali ti falangisti z uradnih organov pod njihovim nadzorom. Vprašanje o ustanovitvi, načinu rekrutiranja in vodenju Španske divizije prostovoljcev, ki naj bi se skupaj z Nemci borila proti Sovjetom, je stopilo v žarišče teh napetosti v sledečih tednih. Manj spolitizirana področja so te napetosti občutila kot grožnjo s čistkami. Prim. Javier Tusell, *Franco, España ...*, op. cit., str. 268–273; Gonzalo Redondo, *Política ...*, op. cit., str. 389–406 in 414–417, in Gerald R. Kleinfeld in Lewis A.

Tambs, *La División española de Hitler. La División Azul en Rusia*, Madrid 1983, str. 17–32.

[25] Dejansko, kot je bilo že opisano, je v začetku septembra 1937

Jožefmarija živel v stanovanju na Ulici Ayala, nedaleč od Sanatorija Riesgo, kjer je malo predtem rodila soproga gospoda Dominga Díaza Ambrone. Potem ko je krstil deklico, ki so ji dali ime Guadalupe, duhovnik ni imel več stikov s tisto družino, vendar jo je ob ponovnem srečanju po štirih letih prepoznal.

[26] Gotovo je med španskimi katoličani prevladovalo precej splošno nepoznavanje negativnih posledic nacističnega sistema in filozofije. Enega od razlogov, ki izvira iz političnih in vojnih okoliščin tistega časa, je mogoče povezati s težavami pri širjenju okrožnice Pija XI. *Mit brennender Sorge* z dne 14. 3. 1937. Leta 1938 je bilo besedilo

končno objavljeno v cerkvenih zbornikih nekaterih škofij. Prim. José Andrés-Gallego, Antón M. Pazos in Luis de Llera, *Los Españoles entre la religión y la política. El franquismo y la democracia*, Madrid 1996, str. 47. Podobna usoda je doletela skupno pastirsko pismo nemških škofov, datirano v Fuldi 19. 8. 1938. Objavljeno je bilo samo v cerkvenih zbornikih v Calahorri in v Toledu. Prim. Gonzalo Redondo, *Historia de la ...*, 2. knjiga, *op. cit.*, str. 208–210.

^[27] Prim. Álvaro del Portillo, *Entrevista ...*, *op. cit.*, str. 35–37.

^[28] Velja še dodati, da so imeli španski komunisti izredno slabe odnose z drugimi izgnanci, zlasti s socialisti.

^[29] Prim. Ps 27,1.3; prim. tudi RHF, D-15428.

Andrés Vázquez de Prada

© Fundación Studium

.....

pdf | document generated
automatically from [https://
dev.opusdei.org/sl-si/article/3-politicne-
okoliscine/](https://dev.opusdei.org/sl-si/article/3-politicne-okoliscine/) (10. Avg. 2025)